

INFORMACJA

o posiedzeniu **Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu**

nr posiedzenia: **73**

data posiedzenia: **18 sierpnia 2022 r.**

Porządek posiedzenia:

1. Informacja o katastrofie ekologicznej na Odrze. Zagrożenia i podjęte działania.

Posiedzeniu przewodniczyła:

zastępca przewodniczącego komisji Magdalena Kochan.

W posiedzeniu uczestniczyli:

senatorowie członkowie komisji:

Halina Bieda, Marcin Bosacki, Alicja Chybicka, Leszek Czarnobaj, Stanisław Gawłowski, Benjamin Godyla, Agnieszka Gorgoń-Komor, Jolanta Hibner, Danuta Jazłowiecka, Kazimierz Kleina, Magdalena Kochan, Krzysztof Kwiatkowski, Stanisław Lamczyk, Beata Małecka-Libera, Ewa Matecka, Gabriela Morawska-Stanecka, Janusz Pęcherz, Aleksander Pocij, Jadwiga Rotnicka, Sławomir Rybicki, Joanna Sekuła, Ryszard Świlski, Wadim Tyszkiewicz, Jerzy Wcisła,

senatorowie:

Bogdan Borusewicz, Władysław Komarnicki,

goście, m.in.:

marszałek województwa lubuskiego Elżbieta Polak,

członek Zarządu Województwa Opolskiego Szymon Ogłaza,

pełnomocnik ds. zmian klimatycznych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy marszałka województwa opolskiego Tadeusz Jarmuziewicz,

marszałek województwa zachodniopomorskiego Olgierd Geblewicz ze współpracownikiem,

wicestarosta powiatu brzeskiego Ewa Smolińska,

wicestarosta powiatu głubczyckiego Anita Juchno,

Starostwo Powiatowe w Kędzierzynie-Koźlu:

kierownik Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Andrzej Gądek,

starosta powiatu krapkowickiego Maciej Sonik ze współpracownicą,

członek zarządu powiatu strzeleckiego Janusz Żyłka,

burmistrz Brzegu Jerzy Wrębiak,

Urząd Miasta Opola:

sekretarz Grzegorz Marcjasz,

naczelnik Wydziału Zarządzania Kryzysowego Bogumiła Grudzień-Kuligowska,

zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Sebastian Smoliński ze współpracownicą,

Urząd Miejski w Prószkowie:

inspektor ds. ochrony środowiska Andrzej Szewczyk,

Urząd Miejski w Zawadzkiem:

kierownik Referatu Ochrony Środowiska i Rolnictwa Dorota Klysek,

Urząd Gminy Domaszewice:

kierownik Referatu Inwestycji, Rozwoju, Ochrony Środowiska i Zasobów Komunalnych
Marta Morga,

burmistrz Krosna Odrzańskiego Marek Cebula,

Urząd Gminy w Łambinowicach:

inspektor ds. utrzymania porządku w gminie, leśnictwa, i gospodarki wodnej Katarzyna
Wróbel,

wójt gminy Popielów Sybilla Stelmach,

Urząd Gminy w Świerczowie:

inspektor ds. obronnych, obrony cywilnej, wojska i spraw społecznych Marta Woźniak,

Polski Związek Wędkarski:

prezes Zarządu Głównego Beata Olejarz ze współpracownikami,

Fundacja WWF Polska:

prezes zarządu Mirosław Proppé ze współpracownikami,

Stowarzyszenie „Wszystko dla Oławy”:

przedstawiciele Marek Drabiński, Ryszard Gawron, Krzysztof Rydzon,

Sejm RP:

poseł Robert Kropiwnicki,
poseł Anita Kucharska-Dziedzic,
poseł Gabriela Lenartowicz,
poseł Arkadiusz Marchewka,
poseł Monika Wielichowska.

Ad 1.

Zastępca przewodniczącego komisji Magdalena Kochan zwróciła uwagę, że przedstawiciele Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Klimatu i Środowiska oraz podległych tym ministerstwom instytucji nie przyjęły zaproszenia na posiedzenie komisji, oraz podziękowała członkom Polskiego Związku Wędkarskiego za ich heroiczną postawę w trakcie działań podjętych w celu ratowania Odry.

Prezes Zarządu Głównego Polskiego Związku Wędkarskiego Beata Olejarz przedstawiła przebieg wydarzeń w porządku chronologicznym, od pierwszych niepokojących wydarzeń w marcu br. na Kanale Gliwickim. Zwróciła uwagę na brak procedur umożliwiających Polskiemu Związkowi Wędkarskiemu zebranie ryb i próbek wody oraz oddanie ich do badań, a także na to, że nie było jasne, kto jest odpowiedzialny za zebranie śniętych ryb oraz kto poniesie koszty ich utylizacji. Początkowo kosztami utylizacji został obciążony Polski Związek Wędkarski, co nie powinno mieć miejsca. Do tej pory nie udało się wyjaśnić, czy rzeka jest obecnie skażona. Polski Związek Wędkarski był pozostawiony sam sobie przez kilkanaście dni, podjęcie działań przez rząd nie oznaczało końca zaangażowania Polskiego Związku Wędkarskiego i Społecznej Straży Rybackiej. Beata Olejarz wyraziła swoje rozżalenie krytycznymi uwagami przedstawicieli Polskiego Gospodarstwa Wodnego „Wody Polskie” pod adresem Polskiego Związku Wędkarskiego i podkreśliła, że związek doskonale wywiązuje się ze swoich obowiązków, co mogą potwierdzić urzędy marszałkowskie. Wyraziła również swoje

obawy dotyczące opłaty krajowej i nadzieję, że powstanie krajowy plan rewitalizacji Odry, a w przypadku jej skażenia obowiązek jesiennego zarybiania Odry przez Polski Związek Wędkarski zostanie uchylony lub zawieszony.

Marszałek województwa lubuskiego Elżbieta Polak podziękowała wędkarzom, wolontariuszom oraz członkom organizacji pozarządowych za ich pracę na rzecz Odry oraz poinformowała, że zarząd województwa lubuskiego złożył do premiera wniosek o ogłoszenie stanu klęski żywiołowej. Powołano sztab samorządowy, ekspercki tworzony przez przedstawicieli województw opolskiego, dolnośląskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego. Celem jego działania jest wstrzymanie zarybiania, przeprowadzenie rzetelnych badań, przygotowanie diagnozy oraz stworzenie programu ratunkowego dla Odry. Duże obawy budzi też zagrożenie wtórnym zatruciem rzeki w wyniku procesów gnilnych. Elżbieta Polak zażądała kontroli ewidencji pozwoleń wodnoprawnych, zrzutów kopalnianych oraz upublicznienia przeprowadzonych przez instytucje państwowe wyników badań Odry.

Marszałek województwa zachodniopomorskiego Olgierd Geblewicz zaapelował o podjęcie natychmiastowych działań w celu ratowania Odry i wyeliminowania przyczyn jej zatrucia. Następnie przedstawił działania podjęte przez władze samorządowe w celu przeciwdziałania skutkom skażenia oraz stwierdził, że nie podziela optymizmu przedstawicieli administracji rządowej i jest pełen obaw dotyczących wtórnego skażenia. Skrytykował obecny system zarządzania wodami przez administrację rządową, zaapelował o mądrą legislację w tym zakresie, działania systemowe mające na celu ochronę osób, które z powodu zatrucia Odry zostały pozbawione możliwości zarobkowania, oraz zatrudnienie przez rząd naukowców w celu przeprowadzenia badań.

Członek Zarządu Województwa Opolskiego Szymon Ogłaza zaapelował, aby z katastrofy, jaka dotknęła Odrę, wyciągnąć wnioski oraz podjąć działania mające na celu zapobieganie podobnym sytuacjom w przyszłości.

Pełnomocnik ds. zmian klimatycznych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy marszałka województwa opolskiego Tadeusz Jarmuziewicz zwrócił się do strony rządowej z pytaniem dotyczącym procedur regulujących postępowanie władz administracji rządowej w sytuacji zatrucia wód oraz zaapelował o wprowadzenie poprawek do prawa wodnego, które regulowałyby lepiej zakres kompetencji związków wędkarskich i „Wód Polskich”, a te ostatnie skrytykował za niekorzystanie z wiedzy środowiska eksperckiego.

Burmistrz Krosna Odrzańskiego Marek Cebula przedstawił chronologię wydarzeń związanych z zatruciem Odry na terenie swojej gminy i na terenie województwa lubuskiego oraz zaapelował o uwzględnienie w budżecie państwa na przyszły rok pieniędzy na rewitalizację Odry zgodnie z planem naprawczym oraz stworzenie programu osłonowego dla podmiotów gospodarczych związanych z rzeką.

Alicja Pawelec z WWF Polska stwierdziła, że wciąż nie ma pełnego dostępu do wyników badań przeprowadzonych przez instytucje rządowe, a dostępne wyniki świadczą o podwyższonym stężeniu chlorków i sodu, co może sugerować spuszczenie wód pokopalnianych do rzeki, i zaapelowała o sprawdzenie tego wątku. Podkreśliła, że powinna zostać stworzona apolityczna grupa złożona z naukowców, ekspertów, przedstawicieli organizacji pozarządowych i chętnych obywateli w celu opracowania planu rewitalizacji Odry, należy również wstrzymać prace regulacyjne i uchylić obowiązek zarybiania do czasu wyjaśnienia sprawy, a zwierzchność nad „Wodami Polskimi” powinno sprawować Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

Przedstawiciel Stowarzyszenia „Wszystko dla Oławy” Krzysztof Rydzoń podał przykłady zanieczyszczania rzeki Odry przez prywatnych przedsiębiorców, stwierdził, że pomimo zgłaszania takich przypadków instytucjom państwowym i służbom ten proceder nadal trwa, a firmy są bezkarne. W związku z tym zaapelował do rządzących o zaostrzenie kar dla przedsiębiorców przedkładających własny interes nad ludzkie zdrowie. Reprezentujący to samo stowarzyszenie Marek Drabiński przedstawił chronologię zdarzeń związanych z zatruciem Odry w Oławie, zaapelował do rządzących o pobranie próbek z mułu i glonów z kanału żeglugowego Odry, a do parlamentarzystów o podjęcie działań na rzecz powołania tzw. policji środowiskowej.

Reprezentujący również stowarzyszenie „Wszystko dla Oławy” Ryszard Gawron wskazał na luki prawne w prawie ochrony środowiska oraz w kodeksie karnym, skrytykował też działanie służb, które pomimo przekazania im informacji o możliwości zatrucia przez przedsiębiorcę środowiska nie zareagowały w odpowiedni sposób. Swoje wystąpienie zakończył apelem o rekapitulację prawa środowiskowego i działalności służb.

Pełnomocnik do spraw gospodarki morskiej marszałka województwa zachodniopomorskiego Rafał Zahorski pytał o przyczyny braku polskiego systemu monitorowania Odry, zwrócił uwagę na pogorszenie sytuacji w stosunku do sytuacji z 2015 r., kiedy melioracje podlegały urzędowi wojewódzkim, zauważył, że koniecznością jest wprowadzenie zakazu spuszczenia słonej wody do Odry, co powinno być traktowane jako trucie rzeki, zła wola i krycie państwowych molochów trujących Odrę.

Następnie rozpoczęła się debata z udziałem senatorów, którzy m.in. skomentowali nieobecność przedstawicieli rządu na posiedzeniu komisji, podziękowali Polskiemu Związkowi Wędkarskiemu, społeczności lokalnej i samorządowcom, przedstawili rys historyczny dotyczący wydatkowania pieniędzy z budżetu państwa na gospodarkę wodno-ściekową, zaapelowali o przekazanie kompetencji samorządom przez „Wody Polskie”, omówili sposób funkcjonowania tej instytucji i odpowiedzialność, jaką ponosi, postulowano jej powrót do resortu środowiska czy wręcz likwidację. Dyskutowano o systemach powiadamiania o zagrożeniach, zaniechaniach w zakresie przekazywania informacji o zagrożeniu do MSWiA i RCB, podejrzeniach dotyczących próby ukrycia skażenia rzeki, przyczynach katastrofy, dacie rozpoczęcia skażenia, czasie i sposobie reakcji władz państwowych na skażenie, prędkości zawiadomienia o zagrożeniu ludności mieszkającej wzdłuż Odry. Padła propozycja podjęcia przez prezesa Najwyższej Izby Kontroli kontroli doraźnej w zakresie tego, kiedy i w jaki sposób KPRM i RCB, w tym osobiście premier, uzyskali informację o katastrofie ekologicznej w rzece Odrze, oraz tego, jakie działania podjęły władze, aby poinformować ludność z zagrożonych terenów o katastrofie. Pytano o wzrost liczby hospitalizacji i interwencji medycznych w związku ze skażeniem, w szczególności wśród dzieci, skutki zdrowotne skażenia m.in. dla dróg oddechowych, ewentualne przenoszenie przez ptaki padlinożerne żerujące na skażonych rybach chorób na ludzi. Apelowano do rządu o wdrożenie krajowego planu rewitalizacji Odry i zapewnienie mu finansowania w budżecie państwa w latach 2022 i 2023, stworzenie nowego strategicznego programu ochrony środowiska. Przedstawiono skrótowo wyniki pierwszych godzin kontroli przeprowadzanych przez parlamentarzystów w administracji rządowej, KPRM, MKiS, MI, RCB oraz PGWWP. Poruszono też takie tematy jak: wyniki badań naukowców z Wydziału Chemii Politechniki Gdańskiej; niezadowolająca jakość monitoringu stanu wody; brak przepływu informacji; konieczność przeprowadzenia kompleksowych zmian prawnych; utworzenie zespołu eksperckiego złożonego z parlamentarzystów i prawników, który skupiłby się na ocenie i przeglądzie procedur dotyczących monitorowania stanu wód i pozwoleń wodnoprawnych; wdrożenie ciągłego monitoringu w miejscach, gdzie istnieje szczególne zagrożenie zanieczyszczeniem rzeki przez zakłady produkcyjne. Postulowano złożenie zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 231 §1 kodeksu karnego, polegającego na niedopełnieniu obowiązków przez ministrów odpowiedzialnych za ochronę środowiska oraz nadzór nad Państwowym Gospodarstwem Wodnym „Wody Polskie”, zarząd „Wód Polskich”, właściwych wojewodów oraz osoby pełniące funkcje głównego inspektora ochrony środowiska oraz prezesa „Wód Polskich”, objęcie tego postępowania nadzorem prokuratora generalnego. Wzywano do przeprowadzenia reformy mającej na celu zwiększenie czytelności prawa wodnego, przeanalizowanie podziału administracyjnego dotyczącego zarządzania wodami, powrót do zarządzania samorządowego i uwzględnienie podziału zlewniowego. Ponadto poruszono takie tematy jak kontrole przeprowadzane przez posłów, ich współpraca z naukowcami, pracownikami NGO i senatorami, planowane posiedzenie Komisji Zdrowia oraz Parlamentarnego Zespołu ds. Dzieci. Pytano o dymisję prezesa „Wód Polskich”, zmiany w ilości wydobywania węgla i zrzuty wód z kopalni.

Zastępca przewodniczącego komisji Magdalena Kochan poddała pod głosowanie wniosek o przedłożenie prokuraturze wniosku o ściganie właściwych urzędników i zawiadomienie

o możliwości popełnienia przestępstwa zaniechania urzędniczego.

Wniosek został przyjęty jednogłośnie.

Następnie zastępca przewodniczącego komisji Magdalena Kochan poddała pod głosowanie wniosek o przeprowadzenie przez Najwyższą Izbę Kontroli kontroli doraźnej.

Wniosek został przyjęty jednogłośnie.

Trzecim wnioskiem poddanym pod głosowanie był wniosek o poparcie postulatu Polskiego Związku Wędkarskiego o ustanowienie krajowego planu rewitalizacji Odry i zapewnienie na realizację tego planu odpowiednich środków w budżecie na 2023 r.

Wniosek został przyjęty jednogłośnie.

Kolejny wniosek poddany pod głosowanie dotyczył zwrócenia się do rządu o zapewnienie środków na rekompensatę strat, jakie z powodu zatrucia Odry ponieśli przedsiębiorcy.

Wniosek został przyjęty jednogłośnie.

Ostatni poddany pod głosowanie wniosek dotyczył przekazania zadanych na posiedzeniu pytań w formie pisemnej stronie rządowej.

Wniosek został przyjęty jednogłośnie.

Konkluzja:

Komisja przyjęła wniosek o przedłożenie prokuraturze wniosku o ściganie właściwych urzędników i zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa zaniechania urzędniczego, wniosek o przeprowadzenie przez Najwyższą Izbę Kontroli kontroli doraźnej, wniosek o poparcie postulatu Polskiego Związku Wędkarskiego o ustanowienie krajowego planu rewitalizacji Odry i zapewnieniu na realizację tego planu odpowiednich środków w budżecie na 2023 r., wniosek o zwrócenie się do rządu o zapewnienie środków na rekompensatę strat, jakie z powodu zatrucia Odry ponieśli przedsiębiorcy, oraz wniosek dotyczący przekazania zadanych na posiedzeniu pytań w formie pisemnej stronie rządowej.